

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2019 m. birželio 21 d.
(OR. en)

10414/19

SOC 495
EMPL 383
ECOFIN 648
EDUC 326
SAN 309
GENDER 29
ANTIDISCRIM 19

PRANEŠIMAS

nuo:	Tarybos generalinio sekretoriato
kam:	Delegacijoms
Dalykas:	Gerovės ekonomika – EBPO informacinio dokumento „Žmonių gerovės ir ekonomikos augimo galimybių kūrimas“ santrauka

Delegacijoms pateikiama pirmiau minėto EBPO informacinio dokumento santrauka.

Informacinis dokumentas pateiktas dok. 10414/19 ADD 1.

Gerovės ekonomika

– *EBPO informacinio dokumento „Žmonių gerovės ir ekonomikos augimo galimybių kūrimas“ santrauka*

Gerovė kaip politikos kelrodis

Ekonominės veiklos rezultatų ir visuomenės pažangos vertinimas atsižvelgiant ne vien tik į BVP yra tvirtai nusistovėjęs. Šiuo atžvilgiu vis labiau pripažįstama, kad rėmimasis BVP kaip vieninteliu kelrodžiu politikos formuotojams nesuteikia pakankamai išsamių ir tikslių duomenų apie tai, kaip ekonomika veikia piliečių atžvilgiu, arba apie ilgalaikį augimo poveikį tvarumui. ES buvo viena iš pirmųjų institucijų, pripažinusių šios darbotvarkės svarbą.

EBPO atliko svarbų vaidmenį plėtojant „daugialypės gerovės“ sąvoką kaip mokslinių tyrimų, vertinimo ir politikos priemonę, pasitelkdama tokias priemones kaip *EBPO gerovės sistema*, *EBPO integracinio augimo politikos veiksmų programa*, *Geresnio gyvenimo iniciatyva* ir *Naujų metodų sprendžiant ekonomines problemas iniciatyva*. Potencialas tobulinti politikos sprendimus ir rezultatus, remiantis daugialypės gerovės sąvoka, yra didelis. Sutelkdami dėmesį į rezultatus įvairiais žmonėms aktualiais aspektais politikos formuotojai gali geriau nustatyti gerų veiklos rezultatų sritis, anksti įvardyti sunkumus ir problemines sritis bei veiksmingiau nustatyti prioritetus.

Nuo vertinimo darbotvarkės prie veiksmų darbotvarkės. Gerovės ekonomika

Gerovės ekonomika gali būti apibrėžiama kaip ekonomika, kuri:

- i) išplečia galimybes, kuriomis gali naudotis žmonės, siekdami į viršų nukreipto socialinio judumo ir gerinti gyvenimą jiems aktualiausiais aspektais;
- ii) užtikrina, kad dėl šių galimybių būtų pasiekta gerovės rezultatų visuose gyventojų segmentuose, įskaitant tuos, kurie yra paskirstymo grandinės apačioje;
- iii) mažina nelygybę ir
- iv) užtikrina aplinkosauginį ir socialinį tvarumą.

Užtikrindami didesnės gerovės galimybes žmonėms ir padėdami jiems realizuoti tas galimybes, politikos formuotojai ne tik skatina gerovę, kuri yra esminė vertybė, bet ir investuoja į žmonių potencialą kaip vieną iš pagrindinių ilgalaikio ekonomikos augimo, visuomenės atsparumo ir stabilumo veiksnių. Be to, skirdami dėmesį gerovės tvarumui bėgant laikui, politikos formuotojai gali maksimaliai padidinti ilgalaikio ekonomikos augimo potencialą ir geriau apsaugoti ekonomiką nuo neigiamų sukrėtimų. Abiem atvejais gerovės ekonomika siekiama sukurti ir išlaikyti sėkmingą ciklą, kuriame abu elementai – tvarus ekonomikos augimas ir gerovė – veikia kartu žmonių ir visuomenės labui.

Kaip sukurti gerovės ekonomiką?

Šiame dokumente siekiama parodyti, kaip šalys gali kurti gerovės ekonomiką, ir nurodyti, kokį vaidmenį įgyvendinant šį tikslą gali atlikti politika. Jame analizuojami keli svarbūs kanalai, kuriais ekonomikos augimas ir gerovė remia ir stiprina vienas kitą, daugiausia dėmesio skiriant tam tikroms politikos sritims, kurios yra esminės tiek gerovei, tiek ekonomikos augimui: i) švietimas ir mokymas; ii) sveikatos priežiūra; iii) socialinė apsauga ir persikirstymas ir iv) lyčių lygybė.

Dokumente visų pirma teigiama, kad investavimas į žmonių gerovę padeda pagrindus stipresniam ir tvaresniam ilgalaikiam ekonomikos augimui. Visų pirma, parodoma, kad galimybių gauti kokybišką išsilavinimą ir naudotis kokybiškomis sveikatos priežiūros paslaugomis išplėtimas, taip pat įtraukų socialinės apsaugos sistemų, kuriomis skatinamas atsparumas ir socialinis judumas, skatinimas yra galingi svertai, aktyvuojant sėkmingą ciklą, būdingą gerovės ekonomikai. Antra, dokumente teigiama, kad norint gauti visą grąžą, šios investicijos turi padėti pasiekti geresnių visų gyventojų segmentų gerovės rezultatų. Tuo dokumente pabrėžiama, kad norint užtikrinti galimybes gauti kokybišką darbą svarbu panaikinti lyčių nelygybę.

Švietimas

Ilgesnės trukmės ir geresnis *švietimas* yra naudingas ne tik BVP augimui, bet ir daugeliui kitų gerovės aspektų. Pavyzdžiui, **EBPO šalyse labai išsilavinę žmonės vidutiniškai gyvena maždaug 6 metais ilgiau nei mažai išsilavinę žmonės**. Jiems būdingas didesnis užimtumo lygis ir jie susiduria su mažesniu nesaugumu darbo rinkoje bei patiria mažesnę su darbu susijusią įtampą, nors ilgesnės trukmės švietimo poveikis profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrai gali būti neigiamas. Pastangos kiekybiškai įvertinti bendrą grynąjį švietimo poveikį gerovei rodo, kad **atsižvelgus į naudą sveikatos ir užimtumo požiūriu, investicijų į švietimą grąža padidėja daugiau nei du kartus**.

Politika gali padidinti gerovę ir pagerinti ekonominės veiklos rezultatus išplėsdama galimybes gauti kokybišką išsilavinimą visiems gyventojų segmentams. Svarbūs svertai, kaip tai padaryti, be kita ko, yra aktyvesnis dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo lygmeniu, didesnis mokyklų ir universitetų savarankiškumas, mažesnis studentų ir mokytojų santykis, mažesni akademinio ir profesinio mokymo skirtumai (ir daugiau lankstumo) ir mažesnės tretinio lygmens studentų finansavimo kliūtys. Siekiant skatinti geresnius švietimo rezultatus, labai svarbu mažinti nelygybę, susijusią su galimybėmis mokytis ir galimybėmis besimokant, nes šalyse, kuriose nelygybė švietimo srityje ir įgūdžių atžvilgiu yra didelė, vidutiniai mokymosi rezultatai taip pat yra prastesni. Taip pat būtų galima gerokai padidinti mokymo ir mokymosi visą gyvenimą aprėptį, tikslingumą ir veiksmingumą. **Atitinkamais metais tik apie 40 % suaugusiųjų EBPO šalyse mokosi suaugusiųjų mokymosi sistemoje**, o tam tikros grupės, visų pirma mažiau išsilavinusių asmenų, yra kur kas mažiau linkusios dalyvauti suaugusiųjų mokymosi veikloje.

Sveikatos priežiūra

Sveikata – viena iš pagrindinių žmogaus teisių ir itin svarbus gerovės veiksnys. Teigiamas aspektas yra tai, kad geresnė sveikatos būklė padeda didinti ekonomikos augimą daugiau investuojant į švietimą, aktyviau dalyvaujant darbo rinkoje ir didinant santaupas. Neigiamas aspektas – dėl blogos sveikatos ne tik patiriama žmoniškųjų nuostolių, bet ir susidaro reikšminga ekonominė našta visuomenei ir viešiesiems finansams. Pavyzdžiui, **skaičiuojama, kad bendros išlaidos dėl blogos psichinės sveikatos visose 28 ES šalyse sudaro daugiau kaip 4 % BVP arba daugiau kaip 600 mlrd. EUR. Kiekvienais metais visoje ES maždaug 550 000 darbingo amžiaus žmonių ištinka ankstyva mirtis dėl neužkrečiamųjų ligų – tai atitinka 3,4 mln. gyvenimo metų ir 115 mlrd. EUR prarasto ekonominio potencialo kasmet.** Sveikatos būklės poveikis kitiems gerovės aspektams neapsiriboja jos poveikiu BVP augimui. Tai prasideda švietimu, kadangi dėl ilgesnės gyvenimo trukmės padidėja viso gyvenimo investicijų į švietimą grąža, o dėl blogos sveikatos sulėtėja vaikų kognityvinė raida ir pablogėja mokymosi rezultatai. Sveikata taip pat yra svarbus užimtumo ir subjektyvios gerovės veiksnys.

Politika gali padidinti gerovę ir pagerinti ekonominės veiklos rezultatus užtikrindama aukštos kokybės sveikatos priežiūros prieinamumą visiems gyventojų segmentams. Reikšmingi svertai tuo tikslu, be kita ko, yra politika, skirta sveikatos priežiūros sistemų veiksmingumui padidinti, visų pirma išplečiant prekių ir paslaugų, kurias apima pagrindinė sveikatos priežiūra, skalę. **Prevencinės priemonės ir aukšto lygio sveikatos priežiūra yra esminės investicijos, nes dažnai tai yra ekonomiškai efektyviau nei spręsti susijusias sveikatos problemas *ex-post*. Politikos prioritetai taip pat turėtų būti priemonės, kuriomis padedama gerinti psichinę sveikatą, pavyzdžiui, turėtų būti rengiama daugiau sisteminės diagnostikos ir paramos programų (visų pirma mokyklose ir nėštumo bei perinataliniu laikotarpiu), skatinamas nediskriminavimas darbe ir mažinamas stresas darbo vietoje. Panašiai, 36 EBPO, 28 ES ir G 20 šalių tyrime padaryta išvada, kad visus gyventojus apimančios komunikacijos strategijos ir politikos priemonės siekiant pagerinti mitybą ir padidinti fizinį aktyvumą galėtų padėti iki 2050 m. sutaupyti iki 58 mlrd. EUR iš bendro sveikatai skiriamo biudžeto.** Mažinti nelygybę, kiek tai susiję su prieinamumu, taip pat itin svarbu skatinant geresnius rezultatus sveikatos srityje, nes dėl blogos sveikatos gyventojų dalies labai pablogėja pagrindiniai sveikatos rodikliai. Be to, nelygybė sveikatos srityje dažnai priklauso nuo ekonominių, švietimo ar profesinių veiksnių. Pavyzdžiui, **priežiūros poreikiai daug dažniau nepatenkinami mažas pajamas gaunančių grupių atveju.**

Socialinė apsauga ir perskirstymas

Yra du pagrindiniai mechanizmai, kuriais *socialinė apsauga ir perskirstymas* daro poveikį gerovei ir ekonomikos augimui. Pirmiausia, socialiniai pervedimai apsaugo žmones nuo ekonominio nestabilumo ir padeda jiems greičiau atsigauti po nepalankių sukrėtimų. Antra, jais gali būti išvengta to, kad dėl dabartiniuose rezultatuose atsispindinčios nelygybės susidarytų nelygios galimybės kitos kartos atstovams, visų pirma sveikatos, švietimo srityse ir darbo rinkoje. Tokiu būdu **socialinė apsauga padeda didinti socioekonominį atsparumą ir skatina investicijas į fizinį ir žmogiškąjį kapitalą, taip pat didesnį ekonomikos augimą**. Naujas EBPO tyrimas patvirtina, kad įtraukesnės socialinės apsaugos ir perskirstymo sistemos gali būti siejamos su didesniu BVP augimu, o dėl didesnės pajamų nelygybės ekonominės veiklos rezultatai negerėja. Socialinės apsaugos ir perskirstymo poveikis gerovei neapsiriboja vien poveikiu pajamoms. Esama įrodymų, kad socialinė apsauga ir tam tikras pajamų perskirstymas yra susiję su didesne subjektyvia gerove.

Politika gali padidinti gerovę ir pagerinti ekonominės veiklos rezultatus skatindama nustatyti įtraukšnes socialinės apsaugos sistemas ir sumažindama nelygybę, kiek tai susiję su galimybėmis ir rezultatais. Naujoje *EBPO darbo vietų strategijoje* pabrėžiama, kad **gerai parengtos socialinio draudimo ir paramos sistemos, derinant jas su aktyvia darbo rinkos politika ir politika, skirta darbo jėgos paklausai didinti, gali labai efektyviai apsaugoti asmenis ir tuo pačiu metu gali būti pasiekta geresnių darbo rinkos rezultatų**. Poveikis gali būti didelis, visų pirma vidurinės klasės šeimoms, kurioms gresia didesnė į apačią nukreipto judumo rizika. **EBPO šalyse, kurios daugiau išleidžia aktyvios darbo rinkos politikos programoms, paprastai yra mažesnė dalis vidutines pajamas gaunančių namų ūkių, kurių padėtis pajamų paskirstymo atžvilgiu blogėja**. Siekiant šių tikslų, dar yra galimybių daugelyje šalių pajamų mokesčių sistemą padaryti labiau progresinę, visų pirma didžiausias pajamas gaunančių asmenų atžvilgiu, ir sąžiningesnę vidurinės klasės atžvilgiu.

Lyčių lygybė

Lyčių lygybės skatinimas yra naudingas visuomenei ir ekonomikai įvairiais būdais, ne tik dėl jo esminės vertės. **Didinant moterų užimtumą ir išdirbtų valandų skaičių padidėtų našumas ir labiau augtų BVP.** Tai taip pat gali sumažinti pajamų nelygybę, papildyti namų ūkio pajamas ekonomikos nuosmukio metu ir konsoliduoti viduriniąją klasę. **Visoje ES, pagerinus su lyčių lygybe susijusią padėtį, BVP iki 2050 m. galėtų padidėti iki 9,6 %.** Tikėtinos gyvenimo trukmės ir gimstamumo rodiklių dabartinės tendencijos rodo, kad reikia didinti moterų dalyvavimą darbo jėgos rinkoje. Be to, nepaisant didėjančio moterų darbo jėgos aktyvumo lygio, lyčių nelygybė, susijusi su galimybėmis gauti kokybišką darbą, tebėra didelė. Dirbančios moterys dažniau dirba ne visą darbo dieną, už menkesnį atlyginimą ir mažiau pelninguose sektoriuose.

Politika gali padidinti gerovę ir pagerinti ekonominės veiklos rezultatus padėdama sumažinti lyčių nelygybę, susijusią su galimybėmis gauti kokybišką darbą. Norint tai padaryti, reikia spręsti lyčių nelygybės problemą darbo rinkoje, taip pat kiek tai susiję su švietimu ir neapmokamu priežiūros darbu. **Lyčių klausimai yra neatsiejamai susiję su šeimai palankia politika (apmokamos atostogos, parama priežiūrai ir lanksčios darbo sąlygos),** kuri padeda tiek vyrams, tiek moterims pasiekti geresnę profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą ir didesnę gerovę. Politika, pagal kurią suderinamas profesinis ir šeimos gyvenimas, visų pirma teikiant kokybiškas ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas, gali sudaryti lygias galimybes, nes taip kompensuojama nepalanki padėtis namuose, moterims sudaromos galimybės daryti karjerą ir išvengiama to, kad vaikai taip pat atsidurtų nepalankioje padėtyje. Visų pirma **galimybių naudotis kokybiškos vaikų priežiūros paslaugomis ir jiems skirtomis ikimokyklinio ugdymo programomis gerinimas yra itin svarbu siekiant užtikrinti lyčių lygybę ir suteikti vaikams kuo geresnes galimybes gyvenimo pradžioje.** Taip pat reikia toliau kovoti su smurtu prieš moteris. Visoje ES **tik 14 % moterų, kurios pranešė apie patirtą partnerio smurtą, teigia, kad jos kreipėsi į policiją dėl rimčiausio incidento.**

ES gerovės strategija

Apskritai šiame dokumente pateikti įrodymai rodo, kad gerovės aspektas jau nebėra tik įdomus tekstas paraštėje. Atvirkščiai, jam turėtų būti suteikta daugiau reikšmės priimant ekonominius sprendimus. Tai turi svarių pasekmių politikai:

- **Turėtų būti persvarstyti su investicijomis susiję prioritetai siekiant atsižvelgti į gerovės rezultatų ir ilgalaikio ekonomikos augimo sąsajas**, kad būtų išlaikytas sėkmingas gerovės ekonomikai būdingas sėkmingas ciklas.
- **Politikos poveikis turi būti tinkamai įvertintas siekiant kuo labiau sumažinti jos žalingą poveikį gerovei ir ilgalaikiam augimui**, visų pirma fiskalinio koregavimo kontekste.
- **Nelygybė gerovės rezultatų atžvilgiu turėtų būti vienas pagrindinių politikos klausimų. Siekiant spręsti šį klausimą reikės nuoseklaus ir integruoto požiūrio, sutelkiant visą valdžios sektorių**, nes nelygybė dažniausiai yra susijusi su įvairiais aspektais ir prie jos prisideda įvairių sričių politika.
- **Gerovės ekonomikos kūrimas nėra tik valdžios sektoriaus misija. Privatusis sektorius taip pat gali įvairiais būdais prisidėti siekiant šio tikslo.** Veiksmingų viešojo ir privačiojo sektorių partnerystių kūrimas siekiant skatinti gerovę ir sutelkti privačiąsias lėšas socialinio poveikio investicijoms gali būti novatoriškas būdas reaguoti į finansavimo iššūkius.

Kitas žingsnis – šiame informaciniame dokumente pateiktos politikos rekomendacijos galėtų būti toliau plėtojamos siekiant pagrįsti į veiksmus orientuotą *ES gerovės ir tvarumo strategiją*.